LIETUVA 2030
bendrasis planas

Lietuva šiandien

Esamos būklės įvertinimo etapas
III Forumas

2018 birželio 21 d.
Aplinkos Ministerija, A. Jakšto g. 4 (506 salė),
Vilnius

LIETUVA EUROPOS KONTEKSTE

Europos kontekste LR tankio rodikliai yra vieni mažiausių, nėra ženklių, globaliai pastebimų plėtros procesų. Lietuva atrodo santykinai saugi. Ekonomiškai aktyvių žmonių skaičius akivaizdžiai atspindi ekonomikos ciklą ir ES tendencijas, o nedarbo lygis yra iš esmės toks pat, kaip ES vidurkis.

Ekonomikos produktyvumas Lietuvoje vis dar atsilieka nuo ES vidurkio, tačiau ekonomika nuo 1996 m. augo du-tris kartus greičiau nei senosios ES šalys narės. Dalį atsilikimo pajamomis kompensuoja tai, kad bendras kainų lygis Lietuvoje yra apie 25% žemesnis nei ES.

Lietuvoje santykinai daugiau žmonių, kurie gauna santykinai mažas pajamas ir Lietuvoje ženkliai daugiau žmonių negalėtų padengti netikėtai atsiradusių išlaidų nei ES.

Nepaisant rodiklių gerėjimo, per per 10 m. manančių, kad pragyvenimas sunkėja ženkliai išaugo, bet panašių pokyčių galima matyti ir kitose ES šalyse.

Santykinai daug žmonių dirba prastai apmokamą darbą, taičiau priešingai nei ES, jaunų žmonių dalis (iki 30m.) tokiose darbo vietose yra mažesnė. Pagal tikėtiną gyvenimo trukmę Lietuva yra viena iš labiau atsiliekančių šalių ES, ir nuo ES vidurkio atsilieka ženkliai.

LIETUVOS KONTEKSTAS

Migracijos rodikliai Lietuvoje yra neigiami – gyventojų mažėja. Savivaldybėsi, kurios patyrė ženklius emigracijos mastus nuo 1996 m. yra tos pačios, kuriose gyventojų labiausiai mažėja ir 2016 m.

Problematiškiausi yra tie rajonai, kuriuose nedarbo lygis yra aukštas ir mažėja lėtai. Tiek pagal nedarbo lygį, tiek pagal ilgalaikių bedarbių dalį nuo visų bedarbių išsiskiria Utenos regionas ir jos savivaldybės.

Žmonių, uždirbančių daugiau nei MMA mažiausiai yra Vakarų Lietuvoje, kur susiformuoja probleminis arealas apimantis kelias apskritis. Tuo tarpu Vilniaus regione situacija geriausia. Visose savivaldybėse daugiausiai darbuotojų dirba pramonėje ir prekyboje. Galima reziumuoti, kad egzistuoja tam tikras „Pasienio efektas“.

Materialinės investicijos tenkančios vienam gyventojui 2004-2016 m. augo visoje Lietuvoje, tačiau prieš-krizinio 2007 m. lygio beveik visose savivaldybėse dar nepasiekė.
Pagrindinis ŠESD šaltinis Lietuvoje išlieka energetikos sektorius. Nors Lietuva pagal aplinkos oro kokybę yra viena švariausių Europoje, tačiau aplinkos oro būklė ir jos pokyčiai rodo, kad yra nacionaliniu, savivaldybių ir vietos lygmenimis spręstinų aktualių problemų.

STRATEGINIŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ SISTEMA

Lietuvoje šiuo metu galioja apie 200 įvairios trukmės strateginio planavimo dokumentų. Lietuvos Respublikos bendrasis planas šiuo metu yra ilgalaikės trukmės strateginių dokumentų bloke tarp kitų strategijų.

Svarbiausi dokumentai yra **Nacionalinė pažangos strategija 2030** (ilgos trukmės dokumentas) ir **Lietuvos pažangos programa 2030** (vidutinės trukmės dokumentas), kurie parengti siekiant įgyvendinti Jungtinių tautų darbotvarkės 2030 nuostatas, integruotos darnios plėtros idėją. 2015 m parengtas ir patvirtintas **Kraštovaizdžio specialusis planas**, kuris detaliai aptaria kraštovaizdžio temą ir įtvirtina jo įvairovės apsaugos ilgalaikę strategiją.

Bendroje strateginių dokumentų sistemoje LR bendrajam planui svarbūs dar du strateginio planavimo dokumentai – **Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija** ir **„Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga“**, formuojanti regioninės politikos gaires.

Siekiant sumažinti strateginio planavimo dokumentų skaičių ir padidinti jų nuostatų aktualumą tikslinga Darnaus vystymosi strategijos ir Ilgalaikės raidos strategijos aktualias nuostatas integruoti į rengiamo bendrojo plano koncepciją.

INFORMACIJA

ORGANIZATORIUS

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

ESAMOS BŪKLĖS
ĮVERTINIMO RENGĖJAI

SWECO
TAEM Urbanistai
VALSTYBĖS ĮMONĖ VALSTYBĖS ŽEMĖS FONDAS
VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

www.bendrasisplanas.lt

PROGRAMA

SESIJA 13.00 – 15.30:

13.00 Sveikinimo žodis

13.10 Susitikimo tikslas

13.15 Įžvalgos iš II forumo ir nuveikti darbai

13.40 LR teritorijos bendrojo plano esamos būklės analizės pristatymas, įžvalgos ir išvados

14:30–15:30 Uždaromoji diskusija ir tolimesnė LR teritorijos bendrojo plano eiga

SOCIOLOGINIS TYRIMAS

Duomenims surinkti 2018 m. balandžio 14 -23 dienomis internete vykdyta 1607 Lietuvos gyventojų, kurių amžius svyravo tarp 16 ir 65 metų, apklausa. Apklausos rezultatai:

• Didžiųjų miestų gyventojai yra lojalesni savo gyvenamajai vietai (niekada jos nekeitė 51% gyventojų).
• Bendrai iš 5 didžiųjų Lietuvos miestų išvyko 31% keitusiųjų gyevnamąją vietą, iš mažesnių miestų – 37%, iš kaimo vietovių – 27%, atvyko į Lietuvą iš užsienio – 6%.
• Pastaraisiai metais padaugėjo išvykstančių iš Kauno – per paskutinius 5 metus išvyko dvigubai daugiau kauniečių (12%), nei prieš 20 metų (6%). Panaši situacija Klaipėdoje (7%) - prieš 20 metų 3%.
• Prieš 20 metų žmonės gyvenamąją vietą keitė dėl darbo ar vedybų (33 ir 21%), dabar dažniau ieško geresnių gyvenimo sąlygų (24%).
• Kuo didesnis miestas, didesnis ekonominis aktyvumas, žmonių ir darbo vietų skaičius, tuo didesnė oro/triukšmo tarša, taigi prastesnė aplinkos kokybė. Tuo nusiskundė ir didžioji dalis apklaustųjų dižiuosiuose miestuose.
• Laisvalaikio leidimo būdas priklauso nuo gyv. amžiaus, pajamų, o ne nuo gyvenamosios vietovės ar išteklių gausos.
• Patvirtina, kad priemiestiniu viešuoju transportu nepatogu naudotis. juo naudojasi tik 2-3 proc. vyresnių gyventojų ir 8 proc. jaunimo (16-19 m.).

LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Naujasis LR teritorijos bendrasis planas yra erdvinio teritorijų planavimo dokumentas, nustatantis teritorijos erdvinio vystymo kryptis ir teritorijų naudojimo funkcinius prioritetus, užtikrinantis Lietuvoje galiojančių ir kuriamų strateginių planavimo dokumentų, turinčių erdvinę (teritorinę) išraišką, suderinamumą. Dabartinio Bendrojo plano (BP) galiojimas baigsis 2020 metais, todėl iki tol turi būti parengtas naujos kartos strateginis dokumentas, tarnausiantis įvairių sričių specialistams.

Šio projekto svarbą pažymi tai, kad dabartinė Vyriausybė jį įtraukė į Strateginių projektų portfelį, kuriame – prioritetiniai visų ministerijų darbai. Bendrasis Lietuvos planas, taps pagrindiniu šalies teritorinio vystymosi dokumentu, kurio suformuluoti sprendiniai galios iki 2030 metų, o pasiūlyta vizija – net iki 2050 metų.

Renginys „Lietuva šiandien“ skirtas LR bendrojo plano esamos būklės analizės pirminiams rezultatams pristatyti, supažindinti su atlikta analize, darnaus vystymosi indeksų metodika, sužinoti kur identifikuojamos probleminės teritorinės situacijos, kokios yra dabartinės gyvenimo kokybės tendencijos.

WWW.BENDRASISPLANAS.LT

Internetinė platforma www.bendrasisplanas.lt skirta komunikuoti, įtraukti, edukuoti visuomenę ir ekspertus apie visus su plano rengimu susijusius renginius, darbus ir planavimo procesus. Šiuo metu taip pat galite teikti pasiūlymus naujai kuriamam Lietuvos Respublikos teritorijos Bendrajam planui.

RODIKLIŲ TARPUSAVIO SĄVEIKOS

Savivaldybėse, kuriose yra didesnis ekonominis aktyvumas (TUI), sukuriama daugiau pridėtinės vertės, fiksuojami geresni susisiekimo, išteklių ir urbanistinių rodiklių rodmenys (fiksuojama teigiama koreliacija). Jei tam tikroje savivaldybėje ar regione yra fiksuojamos tiek ekonominės, tiek susisiekimo, tiek urbanistinės problemos – vienos iš jų sprendimas galimai sumažintų problemas ir kitose srityse.
Tose savivaldybėse, kuriose yra geresni ekonominiai rodikliai, pastebima prastesnė aplinkosauginė situacija – didesnė CO tarša (neigiama koreliacija).

Didelius žemės plotus užimančiose išteklių teritorijose vystomos mažos ekonominės vertės veiklos (žemės ūkis ar miškininkystė). Gamtos išteklių įsisavinimas gali suteikti pranašumą lyginant savivaldybes, tačiau, kaip parodė analizė, didelė regioninė priklausomybė nuo išteklių gali suponuoti ir ekonominio atsilikimo problemas. Sektorinės analizės metu nustatyta, kad šalyje yra labai aktualus išteklių naudojimo efektyvumo klausimas.

Urbanizuotų teritorijų gyvybingumas priklauso nuo socialinio sektoriaus dydžio, inžinerinės ir susisiekimo infrastruktūros išvystymo, urbanizacijos procesų masto. Tarpsektorinė analizė patvirtino teiginį, kad urbanistiniai procesai yra socialinių ir ekonominių procesų raidos erdvinė raiška.

RAIDOS TENDENCIJOS IR POTENCIALAS

Apskričių lygiu didžiausią potencialą/geriausias prognozes 2026 metams turi Tauragės apskritis, o mažiausią – Vilniaus. Specializaciją turinčių miestų savivaldybės turi didžiausią potencialą, tuo metu, jau esančios stiprios savivaldybės, didmiesčiai – mažiausią.

Daugumoje savivaldybių atsiliekama pagal ekonominį gyvybingumą, o tai yra pagrindinė problema, kodėl negalim pasiekti darnaus vystymosi visoje Lietuvos teritorijoje, tik Vilnius yra ekonomiškai gyvybingas. Netaikant jokių specialių priemonių darnos raidai pasiekti, nekuriant specializacijų, darnos parametrai keičiasi darnos link, tačiau 2026 m. jos nepasiekia. Šiose savivaldybėse gyvena 13 % Lietuvos gyventojų. Dideli darnos parametrų nuokrypiai stebimi didžiųjų miestų ir specializuotų miestų savivaldybėse. Vilniaus, Klaipėdos ir Kauno miestų darnos parametrų raidos tendencijos veda balanso link, o Visagino-atvirkščiai.

Tiek valstybės, tiek savivaldybės lygiu tikslinga balansuoti tarp aplinkosauginės ir socialinės aplinkos vystymo politikos. Migracijos rodikliai turi didžiausias sąsajas (koreliacijas) su ekonominiais rodikliais. Taikant analizei naudotą rodiklių koreliacijos modelį, gerėjant ekonominiams rodikliams turėtų gerėti ir migracijos rodikliai.

PROBLEMINĖS SITUACIJOS

1. Migracija. Didelių mastų emigracija iš Lietuvos į kitas šalis ir iš Lietuvos regionų į miestus. Šiaurės vidurio - rytų Lietuvoje formuojasi „urbanistinės dykros“, kuomet kaimo gyvenamosios vietovės lieka be gyventojų.

2. Aplinkos tarša. Aplinkos tarša didmiesčiuose siejama su gyventojų, vartojimo, ekonominio aktyvumo, transporto koncentracija, migracijos ir teritorijų sanglaudos procesais. 70 % teršalų į aplinką Lietuvoje išmetama iš automobilių.

3. Pasiekiamumas. Esant palyginus mažiems atstumams (iki 300 km) ir mažam gyventojų tankiui (apie 50 žm/km2) svarbiausia susisiekimo priemonė Lietuvoje yra automobilis. Geležinkelis, vandens ir oro transportas plėtojamas, tačiau dėl kompleksinių priežasčių neturi galimybių tapti vyraujančia susisiekimo priemone.

4. Prasta išteklių kokybė. Teritorijose, kuriose miškingumas mažas vyrauja ekologiškai nuskurdintos ir nestabilios teritorijos, formuojasi „agrarinės dykros“ arba kitaip vadinamos produktyvaus kraštovaizdžio teritorijos.

5. Nedarni plėtra priemiesčiuose. Darbingi šalies gyventojai intensyviai įsikurinėja priemiestinėse teritorijose, skatindami teritorinę miestų drieką, teritorijų planavimo priemonėmis šio proceso nepavyksta suvaldyti.

6. Prastas ekonominis aktyvumas. Priemonės, slopinančios, ar ribojančios ekonominį aktyvumą tuo pačiu slopina ar riboja kitų sektorių vystymą, netiesiogiai veikia gyvenimo kokybę. Ekonominis aktyvumas daugelyje savivaldybių yra užslopintas.

7. Skirtingų interesų sanglauda egzistuoja visose ekonomiškai aktyviose vietovėse, kuriose koncentruojasi gyventojai ir verslas, kur susikerta vystymosi ir saugojimo interesai.

DARNOS PARAMETRŲ DIAGRAMA SAVIVALDYBĖS RAIDOS BŪKLEI APIBŪDINTI

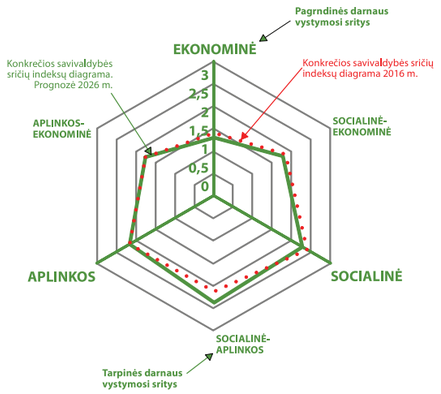
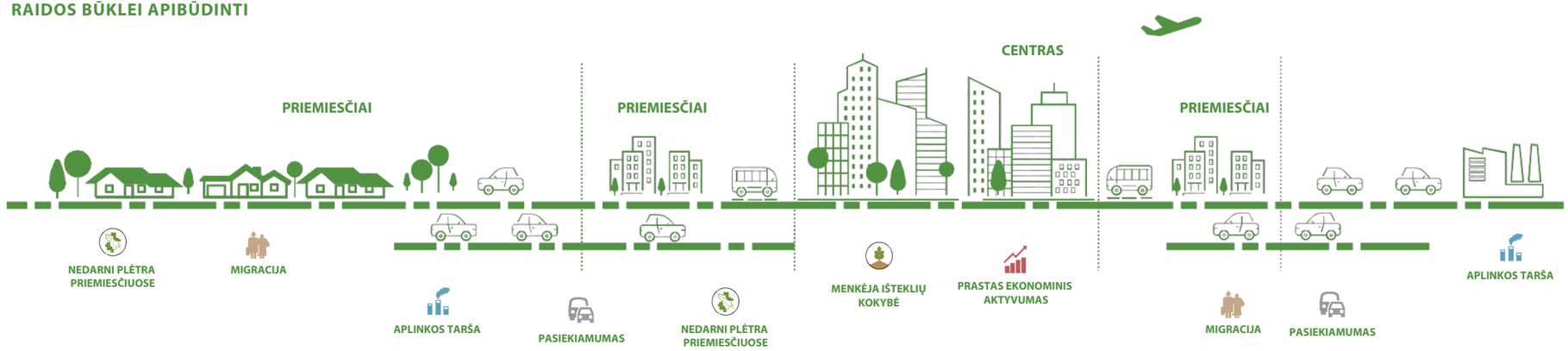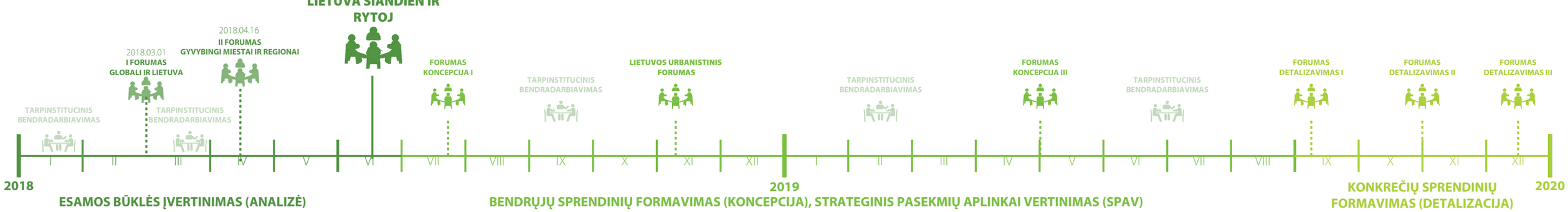
DARNOS PARAMETRŲ DIAGRAMA SAVIVALDYBĖS RAIDOS BŪKLEI APIBŪDINTI